

54 חכמים ורבי אליעזר היא בעוף השוכן עם הטמא ואינו דומה לו, ובה
 55 אף אחרים לא אמרו שזה סימן טומאה.
 56 שנינו במשנה: **וּבְחֲנֻכָּיִם כָּל שֵׁשׁ לֹא כו'** ארבע רגלים וארבע כנפים
 57 וקרצולים וכנפיו חופין את רובו. מבררת הגמרא: **מֵאֵי 'רֹבּוֹ'** – מה
 58 כוונת המשנה בכך שכנפי החגב הטהור מכסים את רובו, האם את
 59 רוב אורך גופו, או או את רוב היקפו של החגב, ברוחבו. מבארת
 60 הגמרא: **אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, צִרִיךְ שִׁיהִי כְּנָפָיו מְכֻסּוֹת אֶת**
 61 **רֹב אָרְכּוֹ. וְאָמַרְי לֵה – וַיֵּשׁ אֹמְרִים שְׂצִירִךְ שִׁיכְסוּ אֶת רֹב הַקְּיֹפּוֹ..**
 62 **אָמַר רַב פִּסְאֵה, הֲלִכְפֵּךְ – מֵאַחַר וּנְחַלְקוּ מִדּוּ הַרֹב שְׂצִירִךְ, לִכְן כִּדִּי**
 63 **לְהַכְשִׁיר חֲגַב בְּעֵינָן – צְרִיכִים אֲנִי גַם שֶׁכְּנָפָיו יִכְסּוּ אֶת רֹב אָרְכּוֹ,**
 64 **וּבְעֵינָן שִׁיכְסוּ אֶת רֹב הַקְּיֹפּוֹ.**
 65 נאמר בתורה (ויקרא יא כא-כב) **אִךְ אֵת זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל שֶׂרֶץ הָעוֹף הַזֹּהֵלֶךְ**
 66 **עַל אֲרֶבֶע אֲשֶׁר לֹא כְרָעִים מִמֶּעַל לָרְגְלָיו לְנֹתֵר בְּהֵן עַל הָאָרֶץ.**
 67 **וְכִרְעִים' הֵם הַמְכֻוֹנִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה 'קְרָצוּלִים', וְהֵם רְגִלִים אֲרוּכוֹת**
 68 **שֶׁבָהֶם הַחֲגַב קוֹפֵץ.**
 69 הגמרא מביאה ברייתא בדין כרעים: **תָּנּוּ רַבְּנָן בְּבֵרֵיתָא, חֲגַב שְׂאִין**
 70 **לֹא עֲבָשׂוּ כְרָעִים, וְעֵתִיד לְגַדֵּל כְרָעִים לְאַחַר זְמַן, כְּגֹזֵן הַחֵלֶל, שֶׁהוּא**
 71 **מִין חֲגַב, מוֹתֵר. רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, דִּין זֶה נִלְמַד מִמָּה**
 72 **שֶׁנִּכְתַּב בַּתּוֹרָה (ויקרא יא כא) 'אִךְ אֵת זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל שֶׂרֶץ הָעוֹף הַזֹּהֵלֶךְ**
 73 **עַל אֲרֶבֶע אֲשֶׁר לֹא כְרָעִים מִמֶּעַל לָרְגְלָיו לְנֹתֵר בְּהֵן עַל הָאָרֶץ,**
 74 **וְהַטֵּעַם שֶׁכְּתוּבֵיב שֶׁל הַפְּסוּק הוּא 'אֲשֶׁר לֹא כְרָעִים, אִף עַל פִּי הַשְּׂקָרִי**
 75 **הוּא 'אֲשֶׁר לֹא כְרָעִים, לְדַרְוֹשׁ שֶׁאִף עַל פִּי שְׂאִין לֹא עֲבָשׂוּ כְרָעִים,**
 76 **וְעֵתִיד לְגַדֵּל כְרָעִים לְאַחַר זְמַן בְּכֹל זֹאת הַחֲגַב מוֹתֵר בְּאִכְלָהּ.**
 77 מבררת הגמרא: **מֵאֵי – מִדּוּ אֹתוֹ מִין הַקְּרִי וְחֵל, שֶׁהִתִּירָה אֹתוֹ**
 78 **הַבְּרִיתָא. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: אָמַר אַבְיִי, הוּא הַמִּין הַקְּרִי אֲסִיקָרָא,**
 79 **שְׂאִין לֹא כְרָעִים בְּקִטְנוּתוֹ, וְגַדְלִים לְאַחַר זְמַן.**
 80 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את הפסוקים העוסקים בענין
 81 החגבים: **תָּנּוּ רַבְּנָן, נֹאמַר בַּתּוֹרָה (ויקרא יא כב) 'אֵת אֵלֶּה מִמֵּה תֹאכְלוּ,**
 82 **אֵת הָאֲרָבָה וְגו' לְמִינֵהּ וְאֵת הַסִּלְעַם לְמִינֵהּ וְאֵת הַחֲרָגֶל לְמִינֵהּ וְאֵת**
 83 **הַחֲגַב לְמִינֵהּ. וּמִפְרֹשֶׁת הַבְּרִיתָא: 'אֲרָבָה' זֶה הַמִּין הַקְּרִי גֹבְאִי.**
 84 **'סִלְעָם' זֶה רִשׁוֹן. 'חֲרָגוֹל' זֶה נִפְּוֹל, 'הַחֲגַב' זֶה גְּדִיאֵן.**
 85 מבררת הברייתא: **מִה תִּלְמִיד לֹמֵר – מִה מְלַמְּדוּ הַכְּתוּב מִמָּה**
 86 **שֶׁנֹּאמַר 'אֵת הָאֲרָבָה לְמִינֵהּ, וְאֵת הַסִּלְעַם לְמִינֵהּ, וְאֵת הַחֲרָגֶל**
 87 **לְמִינֵהּ, וְאֵת הַחֲגַב לְמִינֵהּ, אֲרֶבֶע פְּעָמִים. מְשִׁיבָה הַבְּרִיתָא: לִשׁוֹן**
 88 **זו נכתבה כדי לְהַבִּיא – לְרִבּוֹת עוֹד אַרְבַּעַה חֲגָבִים שִׁישׁ לֵהֶם אֵת**
 89 **אַרְבַּעַת סִימְנֵי הַטְּהָרָה הָאֹמְרִים בְּמִשְׁנָה, וְהֵם טְהוּרִים, וְהֵם, צִיִּפוּרָת**
 90 **כְּרָמִים, שֶׁהוּא דוּמָה לְאַרְבָּה, שֶׁשְׁנֵיהֶם אֵין רֹאשׁם מְרוּט מְשַׁעְרוֹת,**
 91 **וְיוֹחֲנָא יְרוּשְׁלָמִית, שֶׁהוּא מִמִּין הַסִּלְעַם, שֶׁרֹאשׁ שְׁנֵיהֶם מְרוּט**
 92 **מְשַׁעְרוֹת. וְהַעֲצוּבִיא, שֶׁהוּא מִמִּין חֲרָגוֹל, שֶׁשְׁנֵיהֶם יֵשׁ זֹנֵב.**
 93 **וְהַרְוִבִיתָא, וְהוּא מִין חֲגַב, וְשׁוֹנָה בְּמִרְאֵהוּ מִהַחֲגָבִים הָאֲחֵרִים שֶׁנִּמְנָו**
 94 **כֵּן.**
 95 הגמרא מביאה ברייתא הדרושת את הפסוק באופן שונה: **דְּבִי רַבִּי**
 96 **יִשְׁמַעֲלֵל תָּנָא – בֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל שֶׁנֵּן כֶּךָ, פְּסוּק זֶה**
 97 **נֹאמַר בְּדֶרֶךְ כָּלֵל וּפְרֵט וְכָלֵל, וְמָה שֶׁנֹּאמַר 'לְמִינֵהוּ' אַרְבַּע פְּעָמִים הִרִי**
 98 **אֱלוֹ כָּלְלִי כָּלְלוֹת – כָּלְלִים הִבֵּאִים לְאַחַר כָּלְלִים אַחֲרִים, שְׂאִין בָּהֶם**
 99 **צוּרֶךְ לְדַרְשָׁה שֶׁל 'כָּלֵל וּפְרֵט וְכָלֵל, אֲלֵא בְּאוֹ לְרִבּוֹת דְּבָרִים אַחֲרִים,**
 100 **וְמָה שֶׁנִּמְנָו אַרְבַּעַת הַמִּינִים הַלֵּלוּ, אֱלוֹ פְּרָטִי פְּרָטוֹת – פְּרָטִים**
 101 **הִבֵּאִים לְאַחַר פְּרָטִים אַחֲרִים, שְׂאִף הֵם אֵינֵם נִצְרָכִים לְדַרְשָׁה שֶׁל כָּלֵל**
 102 **וּפְרֵט וְכָלֵל, וְאִף הֵם בְּאוֹ לְדַרְשָׁה אַחֲרָת, כִּפִּי שֶׁמִּפְרֶשֶׁת הַגְּמָרָא לְהַלֵּךְ.**
 103 מפרשת הברייתא כיצד דורשים כאן כלל ופרט וכלל: בתחילה כתבה
 104 התורה **אֲשֶׁר לֹא כְרָעִים,** והיינו כלל, שהתורה מרבה את כל מיני
 105 החגבים שיש להם כרעים. ואחר כך נאמר **אֵת הָאֲרָבָה,** והיינו פרט,
 106 **וְהֵם הַמִּין הַקְּרִי גֹבְאִי. וְשׁוֹב כְּתֻבָּה הַתּוֹרָה לְמִינֵהּ, לְהַבִּיא**

1 **בְּתַרְתֵּי תִיבוֹת, שְׁמַע מִינָהּ תְּרִי שְׁמוֹת נִינְהוּ – שֶׁהֵם שְׁנֵי שְׁמוֹת,**
 2 **כְּלוּמַר, מוֹכַח מִכָּאֵן שְׂאִין כּוֹנֵת הַתּוֹרָה לְכַתּוּב כֵּאֵן אֵת שֵׁם הָעֶצֶם**
 3 **כִּיבֵּת יַעֲנֵה, אֲלֵא יַעֲנֵה' בְּלִבּוֹ, וְהַתּוֹסֶפֶת שֶׁל 'בֵּת' בָּאָה לְלַמַּד שְׂאִף**
 4 **בִּיצֵתָה אֲסוּרָה.**
 5 **מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֱלֵא מַעֲתָה – לְפִי דְבַרְיִךְ, שֶׁכֹּאשֶׁר הַתּוֹרָה מַחֲלַקֶת**
 6 **שֵׁם אֶחָד לְשְׁתֵּי תִיבוֹת, כּוֹנֵנָתָה שֶׁהֵם שְׁנֵי עֵינֵינִי נְפֻרִים, יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת**
 7 **מִמָּה שֶׁנֹּאמַר בַּתּוֹרָה (בראשית יד) 'שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עֲבָדוּ אֶת כְּרָדְךָ**
 8 **לְעֵמֶר וְשִׁלֵּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה מְרָדוּ, דְּפִסְק לְהוֹ סִפְרָא בְּתַרִי – שֶׁהַסּוֹפֵר**
 9 **כּוֹתֵב כְּאֵן לְעֵמֶר' בְּשְׁתֵּי תִיבוֹת, הֲכִי נִמְי דְּתַרְתֵּי שְׁמֵי נִינְהוּ – הָאֵם**
 10 **גַּם כֵּאֵן נֹאמַר שֶׁהֵם שְׁנֵי שְׁמוֹת, וְאִי אִפְשָׁר לֹמַר כֵּן, שֶׁהִרִי זֶהוּ שְׁמוֹ**
 11 **שֶׁל אָדָם אֶחָד שֶׁהִיָּה מֶלֶךְ עֵילָם.**
 12 **מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אָמַרְי – אִמְרוּ בְּנֵי הַיְשִׁיבָה, הֲתָם, לְגַבִּי כְּדַרְלַעְמֵר,**
 13 **בְּשְׁתֵּי תִיבוֹת פְּסִיק לְהוֹ – אִמְנַם כּוֹתְבִים זֹאת כְּשֵׁתִי תִיבוֹת, אִךְ בְּשְׁנֵי**
 14 **שְׁיִמְיָן לֹא פְּסִיק לְהוֹ – אֵין כּוֹתְבִים 'כְּדַר' בְּסוֹף שׁוּרָה וְלַעֲמֵר'**
 15 **בְּתוֹחֵלֶת הַשׁוּרָה שֶׁאֲחִירָהּ, אֲכָל הַכָּא, לְגַבִּי בֵּת הַיַּעֲנֵה, אֲפִילוּ בְּשְׁנֵי**
 16 **שְׁיִמְיָן נִמְי פְּסִיק לְהוֹ, וְאִפְשָׁר לְכּוֹתְבָם בְּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת, זֶוּ רֵאִיָּה**
 17 **שֶׁ'בֵּת' אֵינָה חֵלֶק מִשֵּׁם הָעֶצֶם, אֲלֵא מְלַמֶּדֶת עַל הַבִּיצָה שֶׁל הַיַּעֲנֵה,**
 18 **שְׂאִף הִיא אֲסוּרָה.**
 19 **שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה: אֲכָל אָמַרְו חֲכָמִים, כָּל עוֹף [וְכוֹ'] הַדּוֹרֵס טִמָּא, כָּל**
 20 **שֵׁשׁ לֹא אֲצַבַּע יִתִּירָה וְחֹפֶק וְקוֹרְקֵבֵנוּ נִקְלַף טְהוּר'.**
 21 **הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִיתָא הַמוֹנָה סִימְנִים שׁוֹנִים לְהַכִּיר עוֹפוֹת טְהוּרִים:**
 22 **תָּנִיא בְּבֵרֵיתָא, רַבִּן גְּמִלְיָאֵל אֹמֵר, כָּל עוֹף שְׂדוּרָם וְאוֹכֵל, כְּדִוּוֹעַ**
 23 **– הִרִי זֶה סִימֵן מוֹבַחֵק שֶׁהוּא עוֹף טָמֵא. וְאֵם הָעוֹף אֵינֵו דוֹרֵס, וּמְלַבֵּד**
 24 **זֹאת יֵשׁ לֹו סִימְנֵי טְהָרָה, שֵׁשׁ לֹו אֲצַבַּע יִתִּירָה, וַיֵּשׁ לֹו זִפְקָ,**
 25 **וְקָרְקֵבֵנוּ נִקְלָף, כְּדִוּוֹעַ שֶׁהוּא עוֹף טְהוּר. רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי צְדוּק**
 26 **אֹמֵר, יֵשׁ סִימֵן לְהַכִּיר אֵיזָה עוֹף דוֹרֵס, מוֹתְחִין לֹו בְּאוֹיֵר הוֹטֵשׁ שֶׁל**
 27 **מְשִׁיחָה – חֵלֶל דֵּק, וּמַעֲמִידִים אֵת הָעוֹף עַל הַחוּט, אֵם הָעוֹף חוֹלֵק**
 28 **אֵת רְגְלָיו – אֵת הָאֲצַבַּעוֹת שֶׁבְּרַגְלָיו לְשְׁנֵי צִדֵּי הַחוּט, וּמִנִּיחַ שְׁתֵּים**
 29 **לְכָאן וְשְׁתֵּים לְכָאן, זֶוּ רֵאִיָּה שֶׁהָעוֹף דוֹרֵס, וְטָמֵא, אִךְ אֵם הוּא מִנִּיחַ**
 30 **שְׁלֵשׁ אֲצַבַּעוֹת לְכָאן, וְאֲצַבַּע אַחַת לְכָאן – בְּצַד הַשְּׁנֵי שֶׁל הַחוּט,**
 31 **טְהוּר – יִתֵּן שֶׁהוּא טְהוּר, וַיֵּשׁ לְבַדּוּק בִּר אֵת שֶׁאֵר הַסִּימְנִים. רַבִּי**
 32 **שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אֹמֵר, מִה עוֹד סִימֵן לְהַכִּיר אֵם הָעוֹף טִמָּא, כָּל**
 33 **עוֹף הַקּוֹלֵט מִן הָאוֹיֵר – שֶׁאֵם זּוֹרְקִים לֹו מֵאֲכָל, הוּא קוֹלְטוֹ בְּפִי**
 34 **בְּעוֹדוֹ בְּאוֹיֵר, טָמֵא.**
 35 **לְפָנֵי שִׁיּוּבָא הַמִּשְׁךְ דְּבִרֵי הַבְּרִיתָא, מִפְּסִיקָה הַגְּמָרָא וּמִקְשָׁה: וְהִרִי**
 36 **הָעוֹף הַקְּרִי צִיִּפְרָתָא, שֶׁמְקוּבֵל בִּידְעִינוּ שֶׁהוּא עוֹף טְהוּר, נִמְי מְקַלֵּט**
 37 **קְלִטָּה – גַּם כֵּן קוֹלְטָת אֵת מֵאֲכָלָה מִן הָאוֹיֵר. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אָמַר**
 38 **אַבְיִי, קוֹלֵט וְאוֹכֵל קְאָמְרִינָן – סִימֵן הַטּוּמָאָה הוּא רַק בְּעוֹף הַקּוֹלֵט**
 39 **אֵת הַמֵּאֲכָל בְּאוֹיֵר, וְאוֹכְלוֹ מִיָּד, וְאֵילוֹ הַצִּיִּפְרָתָא רַק תּוֹפְסוֹ בְּאוֹיֵר,**
 40 **אִךְ מִנִּיחוֹ תַחֲלִילָה עַל הָאָרֶץ, וְאַחַר כֶּךָ אוֹכֵל, וְאֵין זֶה סִימֵן טוּמָאָה.**
 41 **מְבִיאָה הַגְּמָרָא אֵת הַמִּשְׁךְ דְּבִרֵי הַבְּרִיתָא: אַחֲרִים אוֹמְרִים, יֵשׁ סִימֵן**
 42 **נוֹסֵף לְבַדּוּק אֵם הָעוֹף טִמָּא אוֹ טְהוּר, שְׂכָנָן – עוֹף הַשּׁוֹכֵן עִם עוֹפוֹת**
 43 **טָמֵאִים, הִרִי זֶה סִימֵן שֶׁהוּא טָמֵא, וְאֵילוֹ עוֹף הַשּׁוֹכֵן עִם עוֹפוֹת**
 44 **טְהוּרִים, הִרִי זֶה סִימֵן שֶׁהוּא טְהוּר.**
 45 **שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: כְּמָאן – כִּאיִזָּה תָּנָא נֹאמְרוּ דְּבִרֵי 'אַחֲרִים', הִרִי**
 46 **לְכֹאוּרָה זֶהוּ דוּקָא כְּדְבִרֵי רַבִּי אֱלֵעָזָר, דְּתָנִיא בְּבֵרֵיתָא, רַבִּי**
 47 **אֱלֵעָזָר אֹמֵר, לֹא לְחִנָּם הֲלֵךְ הַרְוִיזֵר לְשַׁכּוֹן אֲצֵל הָעוֹרֵב, אֱלֵא**
 48 **מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינֵו שֶׁל הָעוֹרֵב. וְשֶׁלֹּא כְּדְבִרֵי חֲכָמִים שֶׁאִמְרוּ שְׂאִין זֶוּ**
 49 **רֵאִיָּה שֶׁהוֹרִיז טִמָּא. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲפִילוּ תִימָא – אֵם תִּרְצָה**
 50 **תּוֹכֵל אֲפִילוּ לֹמַר שֶׁאֲחֵרִים סוֹבְרִים כְּרַבְּנָן, מְשׁוּם שֶׁמָּה שֶׁאִמְרוּ**
 51 **אַחֲרִים שֶׁהַשּׁוֹכֵן עִם הַטְּמָאִים טִמָּא, שְׂכָנָן וְנִדְמָה קְאָמְרִינָן – כּוֹנֵנָתָם**
 52 **שֶׁאֵם הָעוֹף גַּם שׁוֹכֵן עִם הַטְּמָאִים וְגַם דוּמָה לָהֶם בְּמִרְאֵהוּ, הִרִי זֶה**
 53 **רֵאִיָּה שֶׁהֵם מִין אֶחָד, וְבוּדָה מוֹדִים גַּם חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלֵעָזָר. וּמַחֲלִיקֶת**

61 שואלת הברייתא: וְהָלֵא הַצְרִיזֵי הָהֵן, שהוא מין שידעו חכמים
 62 שהוא טמא, יֵשׁ לוֹ אֲרָבַע רַגְלִים, וְאֲרָבַע כַּנְפִּים, וְקָרְצוּלִים
 63 (–כרעים), וְכַנְפָיו חוֹפִין (–מכסים) אֶת רוּפוֹ, יִכּוֹל יְהֵא מוֹתֵר
 64 באכילה. משיבה הברייתא: תְּלִמּוּד לּוּמְרָא יָאֵת הַתְּנֵב לְמִינְהוּ, ופסוק
 65 זה מיותר, שהרי מין החגב כבר התרבה ממה שלמדנו שכל מין שיש
 66 לו ארבעה סימנים הרי הוא טהור, וגם לחגב יש ארבעה סימנים, ולכן
 67 בא ללמדנו שצריך תנאי נוסף שְׁשֻׁמוֹ של המין הוא תְּנֵב, אבל מין
 68 שאין שמו חגב, כגון הצרצור, הרי הוא טמא.
 69 שואלת הברייתא: אִי – אם אתה מתיר מין שְׁשֻׁמוֹ תְּנֵב, יִכּוֹל היית
 70 לומר שנתירו אף אם אין בו את כל הסימנים הללו. משיבה
 71 הברייתא: תְּלִמּוּד לּוּמְרָא יָאֵת הַתְּנֵב לְמִינְהוּ, שלא די בכך ששמו
 72 חגב, אלא אינו מותר עַד שִׁיחָא בּוֹ כָּל הַסִּימָנִין הַלְלוּ שכולם
 73 נמצאים במין חגב.
 74 הגמרא מקשה על דברי הברייתא שאמרה שמהצד השווה מרבים את
 75 כל המינים שיש להם ארבעה סימנים, ושם חגב, ואף מין שראשו
 76 ארוך: פְּרִיָהּ (–הקשהו) רַב אַחָאי, כיצד ניתן לרבות מהצד השווה אף
 77 מין שראשו ארוך, הרי יש לפרוך מַה לְהֵנָּה – למינים הללו וארבה
 78 סלעם וחרגול) שְׁכָן אִין רֵאשֵׁן אַרְזָה, אבל מינים שראשם ארוך שמו
 79 הם טמאים.
 80 ומבאר רב אחאי את קושייתו: וְכִי תִימָא בִּינּוּ דְשֵׁוּ בְּאֲרָבַע סִימָנִין
 81 מִיִּתְרִין וְלֹא פְרִיָהּ – ואם תרצה לומר שמכיון שהמינים הללו
 82 דומים למינים הכתובים בתורה בארבעה סימנים, יש לרבות שהם
 83 טהורים, אף שאינם דומים להם לגמרי. אי אפשר לומר כן, שהרי אִי
 84 הֵבִי – אם כן, חֲרָגוּל נְמִי דְשֵׁוּ לְהוּ לֹא לִיבְתוּב – גם חרגול שדומה
 85 לארבה וסלעם בארבעת סימני הטהרה, התורה לא צריכה לכתוב,
 86 וְתִיתִי – ונלמד שחרגול טהור מֵאֲרָבָה וְסִלְעָם, שכן אף שהוא שונה
 87 מהם בכך שלהם אין זנב ולו יש זנב, הרי לדרבין די שהוא דומה
 88 בארבעת הסימנים, אֵלֵא ודאי הטעם שכתבה התורה חרגול, הוא
 89 משום דֵאִיבָא לְמִיפְרָה – אפשר לפרוך דרשה זו, ולומר מַה לְהֵנָּה –
 90 מה למינים הללו (ארבה וסלעם) שְׁכָן אִין לְהֵן זֵנְב, ומובח
 91 מהברייתא שאין אפשר לרבות חגב שאינו דומה לגמרי למינים
 92 הכתובים בתורה, אף אם יש לו את ארבעת הסימנים, ואם כן הֵכָא
 93 נְמִי – גם כאן כאשר אנו מרבים את המין שיש לו את ארבעת סימני
 94 הטהרה אבל ראשו ארוך, אִיבָא לְמִיפְרָה, מַה לְהֵנָּה – מה למינים
 95 הללו (ארבה וסלעם וחרגול) שְׁכָן אִין רֵאשֵׁן אַרְזָה, ולכן הם טהורים,
 96 אבל המינים שראשם ארוך יתכן שהם טמאים.
 97 מתרצה הגמרא: אֵלֵא אַמְרַ רַב אַחָאי, מה שנאמר בתורה יָאֵת
 98 הַסִּלְעָם לְמִינְהוּ, וְתִירָא הוּא – פסוק זה מיותר, שהרי לֹא לִיבְתוּב
 99 רַחֲמָנָא סִלְעָם – התורה יכלה שלא לכתוב 'סלעם', וְתִיתִי – ותרבה
 100 את הסלעם מֵאֲרָבָה וְחֲרָגוּל בצד השווה, מה ארבה וחרגול יש להם
 101 את ארבעת הסימנים המנויים במשנה, אף אני אלמד סלעם שגם לו
 102 יש את ארבעת הסימנים שבמשנה. דְמִיפְרָה – משום שכיצד
 103 תוכל לפרוך את הדרשה הזו, אם תפריך מַה לְאֲרָבָה דְאִין לּוֹ גַבְתָּה,
 104 ואילו סלעם יש לו גבחת, יש לדחות, שְׁהִי חֲרָגוּל דִּישׁ לּוֹ גַבְתָּה,
 105 והוא טהור. ואם תפריך מַה לְחֲרָגוּל דִּישׁ לּוֹ זֵנְב, ואילו סלעם אין לו
 106 זנב, יש לדחות שְׁהִי אֲרָבָה דְאִין לּוֹ זֵנְב, והוא טהור. אלא הצד
 107 השווה של ארבה וחרגול, שבשניהם יש את ארבעת הסימנים המנויים
 108 במשנה, וכן את הסימן שאין ראשו ארוך, ואם כן אפשר ללמוד גם
 109 סלעם, שיש לו את ארבעת הסימנים ואין ראשו ארוך. ואם כן סִלְעָם
 110 דְקַתְבַּת רַחֲמָנָא לְמַה לִּי, אלא ודאי אִם אִינוּ עֲנִין לְגוּפוֹ – כיון
 111 שהתיבה סלעם אינה נצרכת ללמדנו את גוף הדין שסלעם טהור,
 112 תְּנַהוּ עֲנִין לְרֵאשֵׁו אַרְזָה – תדרוש תיבה זו לענין אחר, ללמד שאף מין
 113 חגב שראשו ארוך מותר באכילה, אם יש לו את ארבעת הסימנים
 114 שבמשנה. נמצא שלדעת הברייתא יש שתי דרשות של 'כלל ופרט
 115 וכלל', אֲשֶׁר לוֹ כְרַעִים היינו כלל, יָאֵת הַאֲרָבָה יָאֵת הַחֲרָגוּל הם
 116 הפרטים, ומה שנכתב בהם 'למינו' 'למינהו' הם הכללים האחרונים.
 117 וזהו מה שאמרה הברייתא, אלו כללי כללות. ויש לנו שתי תיבות
 118 מיותרות, והיינו יָאֵת הַסִּלְעָם יָאֵת הַתְּנֵב, ומזה דורשים שגם מין
 119 שראשו ארוך טהור, וכן שצריך תנאי נוסף, והוא שיהיה שמו חגב,
 120 וזהו מה שאמרה הברייתא שתנא דבי רבי ישמעאל, אלו פרטי פרטות.

1 מין חגב הקרוי צִיפּוֹרְתַּת כְּרַעִים, והיינו ש'למינו' הוא כלל שמרבה
 2 התורה את כל המינים הדומים לארבה, ואם כן יש כלל ופרט וכלל
 3 ואני יכול לרבות כל מין הדומה לארבה, ולכן אנו מרבים גם את
 4 ציפורת הכרמים הדומה למין הארבה, לפי שבשניהם יש את כל
 5 ארבעת סימני הטהרה המנויים במשנה, וכן לשניהם אין ראש מרוט.
 6 מבררת הברייתא: אִין לִי ללמוד מכלל ופרט וכלל זה להתיר אֵלֵא
 7 חגב הֵכָא לפנינו ויש לו את כל ארבעת סימני הטהרה יְכֵן אִין לִי
 8 גַבְתָּה – אין ראשו מרוט, אך חגב הֵכָא עם ארבעת סימני הטהרה,
 9 ויש לו גַבְתָּה – ראשו מרוט, מִנֵּין שגם הוא מותר. מבארת הברייתא:
 10 תְּלִמּוּד לּוּמְרָא – מלמדנו הכתוב יָאֵת הַסִּלְעָם לְמִינְהוּ, וזה המין
 11 הקרוי נִיפּוּל, שראשו מרוט, ומכאן אני למד שגם הסלעם מותר
 12 באכילה אף על פי שיש לו ראש מרוט. וכתבה התורה 'למינהו'
 13 לְהִבִּיא אֶת הָאוֹשְׁבָה, שהוא מין חגב שראשו מרוט והוא דומה
 14 לסלעם, משום שלמינהו' בא להורות שיש כאן כלל ופרט וכלל,
 15 שבתחילה כתבה התורה 'אֲשֶׁר לוֹ כְרַעִים', והיינו כלל, שמרבה את
 16 כל מיני החגבים שיש להם כרעים, ואחר כך כתבה התורה יָאֵת
 17 הַסִּלְעָם, וזהו פרט, שרק סלעם טהור, ושוב כתבה התורה 'למינהו',
 18 וזהו כלל שמרבה את כל המינים הדומים לסלעם, ומכך אנו לומדים
 19 שכל המינים הדומים לסלעם מותרים. ואם כן יש לנו שתי דרשות של
 20 'כלל ופרט וכלל', אחד לרבות שהדומים לארבה מותרים, ואחד
 21 לרבות שהדומים לסלעם מותרים.
 22 מבררת הברייתא: ועדיין אִין לִי היתר אֵלֵא בחגב לפנינו וְאִין
 23 לִי גַבְתָּה, וכן חגב הֵכָא לפנינו וְיֵשׁ לוֹ גַבְתָּה, ובתנאי שהוא חגב
 24 הֵכָא לפנינו וְאִין לִי זֵנְב, לפי שגם לארבה וגם לסלעם אין זנב, אבל
 25 חגב הֵכָא לפנינו עם ארבעת סימני הטהרה, וְיֵשׁ לוֹ זֵנְב, מִנֵּין שהוא
 26 מותר. משיבה הברייתא: תְּלִמּוּד לּוּמְרָא יָאֵת הַחֲרָגוּל לְמִינְהוּ, וזה
 27 המין הקרוי רְשׁוֹן, שיש לו זנב, ומכאן אני למד שגם החרגול מותר
 28 באכילה אף על פי שיש לו זנב. וכתבה התורה 'למינהו' לְהִבִּיא אֶת
 29 הַכְּרַסְפָּת וְאֵת הַשְּׁחֲלִינִית, והם חגבים שיש להם את ארבעת סימני
 30 הטהרה, וכן יש להם זנב והם דומים לחרגול, משום שלמינהו' בא
 31 להורות שיש כאן כלל ופרט וכלל, והיינו שבתחילה כתבה התורה
 32 'אֲשֶׁר לוֹ כְרַעִים', והיינו כלל, שמרבה את כל מיני החגבים שיש להם
 33 כרעים, ואחר כך כתבה התורה יָאֵת הַחֲרָגוּל, והיינו פרט שרק
 34 החרגול טהור, ושוב כתבה התורה 'למינהו', והיינו כלל שמרבה את
 35 כל המינים הדומים לחרגול, ומכך אנו לומדים שכל המינים הדומים
 36 לחרגול גם מותרים.
 37 מבררת הברייתא: וְאִין לִי ללמוד היתר אֵלֵא בחגב לפנינו וְאִין לִי
 38 גַבְתָּה, הֵכָא וְיֵשׁ לוֹ גַבְתָּה, הֵכָא וְאִין לִי זֵנְב, הֵכָא וְיֵשׁ לוֹ זֵנְב,
 39 ובתנאי שהוא חגב הֵכָא לפנינו וְאִין רֵאשֵׁו אַרְזָה, משום שלכל
 40 המינים הללו, ארבה סלעם וחרגול, אין ראש ארוך. אך חגב הֵכָא עם
 41 ארבעת סימני הטהרה 'רֵאשֵׁו אַרְזָה', מִנֵּין שהוא טהור. משיבה
 42 הברייתא: אִמְרִיהּ, הִרִי אִתָּה דִן בְּנִין אַב מְשֻׁלְשָׁתָהּ, ועליו לברר את
 43 סימני הטהרה שנמצאים בכל המינים, ללמוד שאף שאר החגבים
 44 שיש בהם את אותם סימני טהרה הם טהורים, לֹא רֵאִי אֲרָבָה כְּרֵאִי
 45 חֲרָגוּל – אין סימני הארבה דומים לסימני החרגול, וְלֹא רֵאִי חֲרָגוּל
 46 כְּרֵאִי אֲרָבָה, שהרי לארבה אין זנב, ולחרגול יש זנב, וארבה אין
 47 ראשו מרוט, והחרגול ראשו מרוט. וְלֹא רֵאִי שְׁנִיָהֶם כְּרֵאִי סִלְעָם,
 48 וְלֹא רֵאִי סִלְעָם כְּרֵאִי שְׁנִיָהֶם, שהארבה שונה מהסלעם בכך שראש
 49 הסלעם מרוט, מה שאין כן בארבה, ואילו החרגול שונה מהסלעם
 50 בכך שיש לו זנב, ואילו לסלעם אין זנב. ולכן בהכרח אי אפשר
 51 לעשות בנין אב שסימני הטהרה תלויים בזנב או בראש מרוט, לא
 52 בכך שיש לחגב את אחד מהסימנים הללו, ולא בכך שאין לו את אחד
 53 מהסימנים הללו, והיינו בכל סימן יש מין טהור שיש לו אותו, ויש מין
 54 טהור שאין לו אותו. ולכן בהכרח יש לדרוש כך, הַצִּד הַשְּׁוֵה שְׁבִקְהוּ
 55 – הסימנים שכל החגבים הטהורים שוים בהם, כלומר הסימנים
 56 שנמצאים בכל החגבים שמנתה התורה, הם שִׁישׁ לוֹ אֲרָבַע רַגְלִים,
 57 וְאֲרָבַע כַּנְפִּים, וְקָרְצוּלִים (–כרעים), וְכַנְפָיו חוֹפִין (–מכסים) אֶת
 58 רוּפוֹ, אֵף אִנִּי אַרְבָּה כָּל מִין חָגַב שִׁישׁ לוֹ אֲרָבַע רַגְלִים, וְאֲרָבַע
 59 כַּנְפִּים, וְקָרְצוּלִים, וְכַנְפָיו חוֹפִין אֶת רוּפוֹ, שגם הוא טהור, אף
 60 שראשו ארוך.